

ВПЛИВ ПОЗАКЛАСНИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРІВ

Хома Т.В., Товт В.А.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра фізичного виховання

Ключові слова: позакласні спортивні заходи, компетентність, здобувачі освіти, здоровий спосіб життя.

Вступ. Організація освітнього процесу в закладах освіти базується на дотриманні нормативно-законодавчої бази, зокрема Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту».

Зазначено: «система загальної середньої освіти функціонує з метою забезпечення: всебічного розвитку, навчання, виховання, виявлення обдарувань, соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству» [4]. Сьогодні для здобувачів освіти важливим є не тільки оволодіння знаннями, а й використання їх у конкретних життєвих ситуаціях, формування чітких світоглядних позицій, досягнення поставленої мети. З-поміж ключових компетентностей виокремлено «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» [5].

У процесі формування особистості школярів вагомим є залучення їх до різноманітних видів діяльності як під час уроків, так і в позакласній роботі, особливо спортивного спрямування, що впливає на розвиток рухових здібностей, моральних, вольових якостей, самостійності, відповідальності. Саме тому проблема впливу позакласних спортивних заходів на формування особистості школяра є актуальною.⁸⁰ Вивченню означеного питання присвячено низку наукових розвідок (Белікова Н., Подубінська С., Березуєва Т., Шиян Б. та інші). Відтак, дослідники Н. Белікова, С.

Подубінська, розглядаючи особливості організації позакласної роботи з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти, визначають, що «позакласна робота з фізичної культури є оптимальним засобом залучення учнів до систематичних занять фізичними вправами, що сприяє зміцненню та збереженню їх здоров'я, проведенню активного дозвілля і відпочинку» [1, с.15]. Автори акцентують увагу на зацікавленні учнів у різноманітніях проведення позакласної роботи з фізичної культури за рахунок розширення видів рухової активності та включення різних видів спорту [1]. Т. Березуєва визначає позакласну фізкультурно-оздоровчу і спортивно-масову роботу частиною навчально-виховного процесу фізичного виховання учнів. Автор вказує, що критерієм позакласної роботи в загальноосвітній школі є регулярна масова участь учнів та батьків у фізкультурно-оздоровчих та спортивно-масових заходах з обов'язковою національною спрямованістю та розкриттям духовного й творчого потенціалу школярів [2].

Мета дослідження: з'ясувати окремі види позакласних спортивних заходів і їх вплив на формування особистості школярів.

Матеріали та методи. У процесі дослідження означеної проблеми опрацьовано нормативно-правову, навчально-методичну та фахову літературу; серед методів наукового дослідження виокремлено аналіз, спостереження, бесіду.

Результати дослідження. З'ясуємо зміст поняття «позакласний спортивний захід» за складовими слів. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо трактування терміну «позакласний, -а, -е. Який проходить, здійснюється, відбувається не в класі, не під час класних занять» [3, с. 1015]. Поняття «спортивний захід» визначається у Законі України «Про фізичну культуру і спорт», як «спортивні змагання та/або навчально-тренувальні збори» [6].

Під позакласними спортивними заходами розуміємо сукупність різних видів спортивних занять, організацію дозвілля, змагань, що проводяться в позаурочний час. Вивчаючи класифікацію форм занять за Б. Шияном [7], нами з'ясовано, що позакласні заняття включають секції з виду спорту; секції ЗФП; гуртки ЛФК; змагання; масові фізкультурно-спортивні заходи, тощо. Окрім зазначених, ми акцентуємо увагу на ігровій діяльності, що згуртовує учнівський колектив, покращує емоційний стан, розвиває увагу, кмітливість, командний дух.

Вплив позакласних спортивних заходів на формування особистості школярів вивчався нами у процесі науково-педагогічної діяльності під час спостереження за їх проведенням у закладі освіти. Відмічено, що заходи проводяться як на свіжому повітрі, так і в спортивній залі, носять навчальний, розвивальний та змагальний характер, зумовлені високою активністю учнів.

Бесіда з учителями фізкультури дала можливість з'ясувати, що позакласні спортивні заходи є важливим видом відпочинку школярів, урахувавши їх захоплення гаджетами та малорухливий спосіб, сприяють тісному спілкуванню, дотриманню етики й культури міжособистісних відносин, виховують почуття взаємодопомоги. Натомість учні старшої школи рекомендують добирати тренувальні заходи гри у баскетбол, волейбол; лижної ходьби у зимовий період. «Шкільні інтелектуальні перегони» – проходять на спортивному майданчику або в спортивній залі, мають на меті закріпити навчальний матеріал із шкільних предметів у зв'язку із заняттям спортом.

Передбачається десять пар (чи інша кількість) учасників, на які чекають випробування на швидкість, витривалість та кмітливість. Перед кожним етапом гравці отримують конверт, в якому знаходиться інформація про завдання або місце, куди вони мають дістатися. Тільки після того, як команда 81 виконає це завдання чи дістанеться місця призначення, долаючи перешкоди, вона зможе отримати наступний конверт із завданням. Учня пропонуються вправи з різних предметів (фізика, хімія, алгебра, геометрія, українська мова тощо) у поєднанні з фізичними. Такий захід дає змогу зрозуміти важливість отримання знань із предметів загальноосвітнього циклу, сформувати вміння працювати в команді, розв'язувати нестандартні ситуації. «Козацькі розваги» – проводяться як на спортивному майданчику, так і у спортивній залі, до складу учасників залучаються, як правило, хлопці.

Спортивні змагання носять елементи давніх українських звичаїв, як-от: «нагодуй козака» – добігти до уявного козацького куреня, з-поміж страв вибрати тільки українські, «кмітливі козаки-кухари» – долаючи перешкоди, дістатись до столів й розібрати в окремий посуд горох, пшеницю, квасолю; «вправний стрілець» – потрапити в кошик баскетбольним м'ячом. Дівчата у час перерви можуть розважати українськими танцями, хороводами.

Така спільна праця учасників гри сприяє національно патріотичному вихованню, шанобливому ставленню до історичного минулого. Але підкреслимо, що проведення змагань вимагає певної фізичної підготовки. Виходячи з цього, радимо закладам освіти залучати школярів до роботи в спортивних секціях, створювати спільну наставницьку команду, в яку увійдуть молодші школярі й разом із старшокласниками стануть ініціаторами у проведенні шкільних свят. З метою формування здорового способу життя, пропонуємо просвітницькі заняття, як от: бесіди про досягнення українського спорту, інтелектуальні вікторини, ігри, КВК тощо. Концепцією Нової української школи запропоновано проводити з першокласниками ранкові зустрічі, в яких ігрова діяльність є провідною.

Вартує залучити окремих учнів старшої школи до проведення деяких видів роботи. Наставницький спортивний рух, на наш погляд, сформує у здобувачів морально етичні цінності, повагу один до одного. Доречно під час дистанційного навчання у зимовий період створити в школі лижну доріжку з наданням консультації вчителя. Таким чином, ми стоїмо на тих позиціях, що позакласна робота повинна бути різноплановою, системною, цілеспрямованою.

Висновки. Отже, проведене нами дослідження дало можливість з'ясувати, що позакласні спортивні заходи популяризовані серед учнівської молоді, системне їх проведення впливає на формування всебічно розвиненої особистості, здорового способу життя зокрема.

Література:

1. Белікова Н. Сучасний стан організації позакласної роботи з фізичної культури / Н. Белікова, С. Подубінська // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. 2019. Вип. 14. С. 15-19.

2. Березуєва Т.С. Формування інтересу в учнів основної школи до занять фізичними вправами в позакласній роботі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 4 (318), 2018. С. 66-73.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

4. Про повну загальну середню освіту : Закон України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

5. Про освіту. Закон України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

6. Про фізичну культуру і спорт : Закон України : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

7. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів . Частина 2 Тернопіль: Навчальна книга. Богдан.